

Film Vertel eens

Instructie

de Bibliotheek
op school

Inleiding

Leesgoeroe Aidan Chambers heeft veel gepubliceerd over het praten over boeken met kinderen. Een bekende uitspraak van hem is 'We weten pas wat we denken als we het onszelf horen zeggen'. Deze uitspraak verwoordt zijn gedachtengoed: ga in gesprek met kinderen over boeken waardoor zij teksten beter gaan begrijpen en waarderen, en (meer) plezier krijgen in lezen. De aanpak van Chambers, *Vertel eens*, draagt zo bij aan de literaire competentie van leerlingen: het kunnen beoordelen en interpreteren van (literaire) teksten en het reflecteren hierop.

Over de film

De film toont een praktijkvoorbeeld van de aanpak *Vertel eens*. De leerkracht van groep 8 is de regisseur, hij stelt de vragen en leidt het gesprek. De leerkracht introduceert het boek klassikaal; aan de hand van het omslag en enkele vragen verkent hij de verwachtingen van de leerlingen. Tijdens het lezen (2 tot 4 weken, de boeken mochten mee naar huis) vraagt de leerkracht regelmatig naar ervaringen van de kinderen om de motivatie te peilen en op gang te houden. In de afsluitende sessie wordt in een kring gepraat over de leeservaringen van de kinderen bij dit boek. Alles kan en mag worden gezegd. De kinderen zijn zichtbaar betrokken en willen de anderen graag kenbaar maken wat zij hebben verkend en ontdekt tijdens het lezen. Pratend brengen zij elkaar op meer begrip, ideeën en mogelijkheden en breiden zo hun leeservaring verder uit.

Wanneer gebruik je de film?

Expertise, tijdens uitvoeringsfase - Zet de film in tijdens de cursus Open Boek voor leescoördinatoren, teamtrainingen, studiebijeenkomsten, de training Open Boek PABO of de module Leesconsulent de Bibliotheek *op school*.

Hoe zet je de film in bij een cursus?

Wanneer je de film laat zien tijdens een van bovenstaande cursussen, kun je daarbij onderstaande opdrachten gebruiken.

1. De leerkracht heeft een cruciale rol voor het slagen van het gesprek. Vraag de cursisten bij het bekijken van de film twee of drie interventies van de leerkracht te noteren. Wat doet de leerkracht en wat is het doel van de interventie? Bekijk de film, laat de cursisten noteren en wissel de interventies uit.
2. De aanpak is gebaseerd op het stellen van vragen door de leerkracht. Vraag aan de cursisten tijdens het kijken een of meer vragen te noteren die de leerkracht stelt en die hen aanspreken. Laat de cursisten vervolgvragen selecteren uit de speciale vragen (zie *Leespraat*, p. 155-164). Welke vragen zouden zij willen stellen? Wissel de vervolgvragen plenair uit.
3. In de film stelt de leerkracht vragen aan de leerlingen. Een andere vorm is het werken met kolommen. Chambers beschrijft in zijn boek *Leespraat* een vierkolommen aanpak om op een speelse manier het gesprek te starten. Zie ook toelichting bijlage 1. Vraag aan de cursisten om het hoofdstuk 'Onderwerp van gesprek' (*Leespraat*, p. 147-152) te lezen als voorbereidende opdracht.

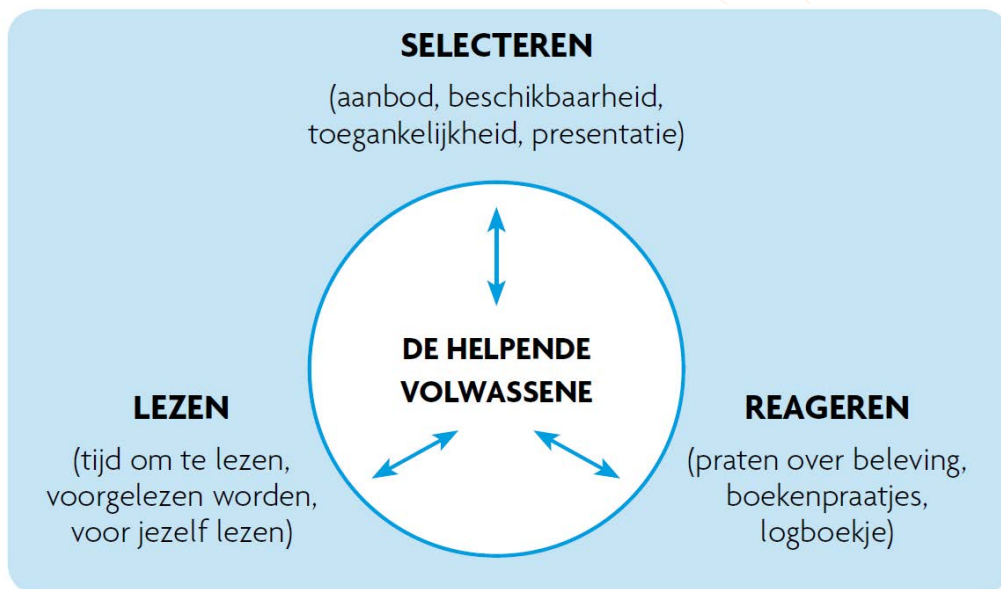
Instructie bij de film *Vertel eens*

Lees tijdens de cursusbijeenkomst een verhaal of een prentenboek voor en vul vervolgens gezamenlijk de kolommen in. Bespreek de werkwijze met kolommen na. Bevalt deze werkwijze? Welke voordelen zien de cursisten? Zouden zij kiezen voor deze werkvorm?

4. De Bibliotheek wordt in deze film genoemd als aandrager van de werkvorm *Vertel eens* en biedt daarnaast voldoende exemplaren van de gekozen titel aan. Bespreek met de cursisten de volgende vragen: Wat kan de Bibliotheek verder betekenen om de werkvorm *Vertel eens* succesvol te laten verlopen? Waar hebben scholen behoefte aan?

De aanpak *Vertel eens*

De theorie van Aidan Chambers is gebaseerd op de leescirkel, die bestaat uit drie onderdelen: selecteren, lezen en reageren.

De aanpak *Vertel eens* van Chambers geeft houvast om het onderdeel reageren – praten over het boek – uit te voeren.

Chambers onderscheidt drie opeenvolgende manieren van reageren op een tekst. De drie manieren zijn:

1. het delen van enthousiasme - Wat spreekt de kinderen aan, wat vinden ze leuk? Wat niet?
2. het delen van moeilijkheden - Wat begrijpen de kinderen niet? Samen zoeken naar oplossingen.
3. het delen van patronen - Welke patronen herkennen de kinderen in de tekst? Samen zoeken naar patronen, die kunnen helpen bij ontwikkelen van literaire competenties.

Bij het praten met kinderen onderscheidt Chambers vier manieren van zeggen:

1. voor jezelf zeggen - je ontdekt hoe je erover denkt
2. voor anderen zeggen - je bundelt je gedachten
3. samenspraak - de bundeling van gedachten maakt dat je anders en beter leest
4. iets nieuws zeggen - door met elkaar te praten ontstaan er nieuwe ideeën.

Chambers gaat er vanuit dat kinderen ieder hun eigen beleving hebben bij een boek, net als volwassenen. Hij stelt dat kinderen goed in staat zijn om te verwoorden welke onderdelen zij leuk of moeilijk vinden, en welke patronen zij zien. Door het delen van hun leeservaringen, zullen zij de tekst beter begrijpen.

Vragen als hulpmiddel

De aanpak *Vertel eens* gaat uit van een raamwerk van vragen, opgebouwd uit basisvragen en speciale vragen. De basisvragen kunnen bij elke tekst gebruikt worden. De speciale vragen kunnen helpen onderdelen uit een tekst naar voren te brengen die eerst verborgen waren.

De aanpak *Vertel eens* is een werkvorm die enige oefening vereist. De leerkracht faciliteert vooral het gesprek tussen de leerlingen. Het is belangrijk dat de leerkracht de vragen goed in zijn hoofd heeft, zodat hij die kan inzetten wanneer het gesprek daarom vraagt. De lijst met vragen is dus uitsluitend als hulpmiddel bedoeld; de leerkracht kan de vragen eventueel aanpassen aan de tekst.

Kiezen van een boek

De keuze van een boek/verhaal is bij de aanpak *Vertel eens* voorwaardelijk voor een mooi gesprek.

Het boek dat gekozen wordt, bepaalt het onderwerp van het gesprek. De leerkracht weet welke boeken de leerlingen aanspreken en kent de aanpak. Zijn/haar invloed op de keuze voor een boek weegt daarom zwaar. Daarnaast spelen de volgende drie elementen een belangrijke rol bij de keuze.

1. **Tijd:** Praten over een boek volgens de aanpak van Chambers kost tijd en tijd is schaars. Een gesprek duurt gemiddeld 45 minuten. Als het gesprek veel sneller gaat, dan kan dat betekenen dat het boek te gemakkelijk of te bekend was, of juist te moeilijk.
2. **Boekkeuze:** De keuze voor het boek mag best uitgesproken of minder voor de hand liggend zijn. Boeken kunnen afwisselend door de kinderen en de leerkracht gekozen worden. Kinderen willen wel graag horen waarom hun keuze voor een boek wel/niet leidt tot praten over het boek met *Vertel eens*. Het is leerzaam om te bespreken wanneer een boek geschikt is voor *Vertel eens*. In bijlage 2 is een lijst van kinderboeken opgenomen die ingezet kunnen worden bij de aanpak *Vertel eens*.
3. **Slot:** Het is prima om een gesprek af te sluiten als het niet meer interessant is. Willen de kinderen ook afsluiten? Wat vinden zij van het gesprek?

Meer informatie

Meer informatie over de werkvorm *Vertel eens* binnen de bouwstenen van de Bibliotheek op school:

- **Expertise** - De werkvorm *Vertel eens* kan een onderdeel zijn van een cursus.
- **Lezen** - Voorbeelden van activiteiten en instructiefilmpjes
- **Lees- en mediaplan** - Vastleggen van doelen voor *Vertel eens* zelf (vanuit de monitorresultaten) om leesmotivatie zichtbaar te verbeteren.

Bronnen

- Broekhof, Kees en Pater, Nicolien de (2013). *Kwestie van Lezen 2; Praten over boeken op de basisschool*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Chambers, Aidan (2012). *Leespraat (De leesomgeving & Vertel eens)*. Leidschendam: NBD Biblion.
- Chambers, Aidan (2014). *Videoregistratie van de lezing Praten over boeken*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Walta, Jos (2016). *Open Boek: handboek leesbevordering*, p. 119-122. Eindhoven: Kinderboekwinkel de Boekenberg.

Bijlage 1 - Starten met de vier kolommen-aanpak

Aidan Chambers beschrijft in zijn boek *Leespraat* (p. 147-152) een handige vier kolommen aanpak om op een speelse manier het gesprek te starten. De vier kolommen zijn: leuk, niet leuk, moeilijk en patronen. De kinderen reageren hier in steekwoorden op. De leerkracht noteert deze reacties in de desbetreffende kolommen. Als er geen reacties meer komen, wordt aan de kinderen gevraagd lijnen te trekken van de ene kolom naar de andere. Zien de leerlingen hetzelfde woord in twee kolommen? Zijn er zaken die opvallen in meer kolommen en die met elkaar te maken hebben? Op grond van de lijnen selecteert de leerkracht speciale vragen. Aan de hand van die vragen wordt het gesprek verder gevoerd. Door het gesprek op deze manier in te richten, wordt zonneklaar wat het thema van het boek is, worden onderliggende motieven en patronen ontcijferd, en onbekende of nieuwe literaire vormen besproken. Een ander voordeel is dat de inbreng van de kinderen van gelijke waarde is.

Bijlage 2 - Boeken kiezen voor de aanpak Chambers

Hieronder volgt een lijst van kinderboeken die ingezet kunnen worden voor de aanpak *Vertel eens*.

Groep 1 en 2		
<i>Pokko heeft een trommel</i>	Matthew Forsythe	Eenhoorn
<i>Julian is een zeemeermin</i>	Jessica Love	Randazzo Uitgeverij
<i>Het eiland van olifant</i>	Leo Timmers	Querido
<i>De fijnste plek van de wereld</i>	Petr Horá ek	Lemniscaat
<i>Kikker is kikker</i>	Max Velthuijs	Leopold
Groep 3 en 4		
<i>De Gruffalo</i>	Julia Donaldson	Lemniscaat
<i>Duizend-en-één paarse djellaba's</i>	Lisa Boersen	Gottmer
<i>Kees naar de koeien</i>	Anke Kranendonk	Gottmer
<i>Het Jungle boek</i>	Daan Remmerts de Vries	Volt
<i>Keizer Ei</i>	Karst-Janneke Rogaar	Kluitman
Groep 5 en 6		
<i>Briefjes voor Pelle</i>	Marlies Slegers	Uitgeverij Luitingh-Sijthoff
<i>Het verlangen van de prins</i>	Marco Kunst	Gottmer
<i>Beste broers</i>	Jowi Schmitz	Hoogland & Van Klaveren
<i>Ik heet Reinier en ons huis is afgebrand</i>	Joke van Leeuwen	Querido
<i>Roodkapje was een toffe meid</i>	Marjet Huiberts	Gottmer
Groep 7 en 8		
<i>Ik zal je bewaren</i>	Jeska Verstegen	Querido
<i>Het pungelhuis</i>	Annet Huizing	Lemniscaat
<i>Wat je moet weten als je over een nijlpaard struikelt</i>	Edward van de Vendel	Querido
<i>Homme en het noodgeval</i>	Annejan Mieras	Lemniscaat
<i>Quotum</i>	Marloes Morshuis	Lemniscaat